

1. poglavlje

Nedjelja, 17. studenog 1838.

Blijeda svjetlost prodirala je u njezin šator kad se Mariana Givens prenuła iz sna. Kiša je šaputala nad njezinom glavom škropeći po šatorskom platnu.

Mariana se uspravila i odmaknula kosu s lica. Zašto se probudila toliko naglo? Je li izvana dopro kakav neobičan zvuk ili glas?

Kad je posegnula za čizmama, poznati zvukovi koraka pred njezinim ulazom najavili su da joj Dittu donosi kavu. Ispustila je čizme, zlovoljno se srušila natrag na krevet i navukla pokrivač do brade. Samo ju je glumljenje sna moglo poštediti Dittuova brbljanja. Dittu je čak i među indijskim slugama mogao osvojiti nagradu za brbljanje.

Disala je lagano i kroz trepavice gledala kako ulazi, odmiče tešku zavjesu koja je služila kao vrata te donosi val vlažne studeni i miris ognjišta. Njegova bosa stopala šljapkala su po prugastoj prostirci sve glasnije dok se približavao njezinu krevetu, blago hripajuć i noseći poslužavnik koji mu je zveckao u rukama.

Pazila je da se ne trgne kad je poslužavnik glasno zazvečao na njezinu noćnom ormariću. Dittu se nakašljao stojeći nad njom. Mariana je bila razmišljala o tome da dvije sestre generalnoga guvernera upita za savjet u pogledu Dittuove navike da stoji nad njom dok je

u krevetu, ali suzdržala se znajući da bi one samo zatražile da ga se odmah otpravi. Što god sestre mislile, Mariana je bila uvjerena da Dittuovo ponašanje nije ni u kakvoj vezi s činjenicom da je njoj dvadeset godina i da nije udana.

Kad se okrenuo, otvorila je oči i gledala kako vukući noge odlazi prema vratima, ramena pognutih pod uobičajenim nevidljivim teretom, a tada se sjetila što ju je probudilo. Bila je to tišina izvan njezina šatora. Gdje su kuliji koji su svakodnevno rastavljali zid od crvenog šatorskog platna u njezinu kutku državničkog tabora? Gdje su povici ljudi i frktanje njihovih tovarnih životinja?

Pod njezina šatora bio je mokar, a zrak vlažan i svjež. Sjetila se noćnog štropotanja kiše po krovu. To je bilo to, kiša!

»Dittu«, pozvala ga je i istog trena podsjetila samu sebe da to više nikada ne smije učiniti, »putujemo li danas?«

Dittu se naglo okrenuo i nasmiješio. »To sam vam želio reći, memsahib. Još ne znaju. Sve ovisi o velikom slonu. Čuo sam da govore...«

»Hvala, Dittu«, rekla je i mahnula mu neka ode.

Zavjesa se zatvorila za njim. Mariana se uspravila. Dohvatila je čizme te njima, okrenutim naopako, udarila o stranicu kreveta, a potom pogledala na pod, kao što je to uvijek činila kako bi vidjela je li kakvo zanimljivo stvorenje ispalo iz njih.

Crveni zid ispred njezina šatora bit će uklonjen samo ako je najveći tovarni slon u taboru sposoban nositi svoj teret. Ako požuri, mogla bi vidjeti tog slona.

Skočivši prvo na jednu nogu, a potom na drugu, jedva je navukla čizme, vrisnuvši kad je hladna voda štrcnula kroz rupe na prugastoj pamučnoj prostirci pod njezinim nogama. Svukavši spavaćicu i završivši borbu s korzetom, odjenula je i zakopčala svoju omiljenu haljinu od tartana, a potom ugurala šaku smeđih kovčica pod šeširić od tartana istog uzorka te vrpce nemarno svezala ispod brade. Nije se obazirala na vrč i lavor koji su čekali na svojem stalku. Nije imala vremena za umivanje: morala je posjetiti jednog slona.

Ostavivši kavu da se puši nekušana, požurila je preko natopljene prostirke dok joj je u ušima odzvanjao glas gospođice Emily. »Draga,

koliko te puta moram upozoriti«, gospođica Emily rekla joj je jučer poslijepodne, strogo je gledajući preko naočala za čitanje, »da *ne* smiješ zaboraviti svoj položaj. *Nipošto* nemoj dopustiti da te netko od domaćih ljudi vidi zbunjenu, uzrujanu ili u trenutku kad nisi *besprijeekorno odjevena*.«

Mariana je nestrpljivo udahnula i izašla u maglicu ranog jutra.

Njezin je šator bio na dobrom položaju. Sklonjen po strani, u prednjem kutu tabora generalnoga guvernera, omogućavao je jasan pogled na šatore i dobar, iako udaljen, pogled na glavna vrata, sklopivi ulaz u zidu od crvenog šatorskog platna, koji se pružao oko cijelog tabora. S druge strane zida u njezin su šator često dopirali zanimljivi zvukovi zbog kojih je mnogo vremena provodila zamišljajući odakle potječu ljudi i životinje koji su prolazili putom.

Glatko, sjajno blato, na kojemu su bili vidljivi samo otisci Dittuovih stopala, prekrivalo je udaljenost od njezina skromnog ulaza do središta tabora. Ondje su se na ranojutarnjem povjetarcu lagano nadimala tri kičeno ukrašena šatora raspoređena u obliku kvadrata, šatori lorda Aucklanda i njegove dvije neudane sestre te šator za blagovanje, dovoljno velik da primi dvadeset osoba.

Zid od crvenog šatorskog platna pokraj Marianina šatora pružao se prema čuvanim vratima. Podignuvši suknju podalje od blata žurno je krenula duž zida.

Trebala je čekati u šatoru do pokreta. To je bilo pravilo za dame koje su putovale u taborima. Ako pokreta nije bilo, dama je čekala do devet sati i tada je odlazila na doručak u šator za blagovanje. Potom se vratila u svoj šator te ondje do ručka čitala ili pisala pisma. Nakon ručka išla je u posjete, u ovom slučaju gospođici Emily ili njezinoj mlađoj sestri Fanny, u *njihove* šatore. Prije večere odlazila je na jahanje. Mariana je znala ta pravila jer joj ih je gospođica Emily ponovila nebrojeno mnogo puta.

Ali Mariana nije željela ostati zatvorena iza šatorskog platna. Damska besposlenost nedvojbeno bi je izludjela. Osim toga, propustila bi sve, a bila joj je dužnost doznati sve o taboru, i o Indiji. U suprotnome njezina pisma, koja je dva puta tjedno pisala tati, ne bi bila dovoljno dobra.

Odvažila se baciti pogled prema stambenim šatorima. Nije bilo znaka aktivnosti: ni brbljavih sluškinja koje su nosile stvari po taboru ni domaćih sluga koji su govorili engleski, nitko je nije vidio. Ako uspije neopazice proći kroz vrata, a zatim preko puta i natrag, za doručkom će biti pošteđena ljutih pogleda gospođice Emily.

Držala se zida izbjegavajući čvrstu užad, klinovima pričvršćenu za tlo na svakih osam stopa. Vlažna užad i naleti vjetra podsjećali su je na san iz kojega se probudila. Sanjala je kako drhti na pramcu nepoznatog broda koji je plovio kroz gustu maglu, prema odredištu koje nije mogla naslutiti.

Doimalo joj se čudnim to što je sanjala brod ležeći u šatoru na ravnici sjeverozapadne Indije, tisućama milja daleko od mora, ali koliko god se taj san doimao čudnim, već ga je bila sanjala dva, ili možda tri puta.

Crveno šatorsko platno pokraj nje bilo je prekriveno mrljama koje je načinila kiša. Mariana je smatrala da taj visok, žalosno težak crveni zid, kojemu je svrha bila zaštita od lopova, blokira njezin pogled na uzbudljiv život u putujućem taboru. Čak su i sestre Eden bile istog mišljenja. »Gotovo bi se isplatilo pod krevetom užasnuto zateći divljaka koji vitla nožem u zamjenu za mogućnost da vidimo veći dio našeg putovanja«, rekla je gospođica Emily prošli tjedan dok su ona, gospođica Fanny i Mariana prolazile kroz vrata tabora.

Do šest sati ujutro sklopivi je ulaz, kao i zid, trebao biti spušten na tlo, a kuliji su trebali namotavati užad i komade šatorskog platna. Vrata su i dalje bila na svojem mjestu, kao i zid.

Ne obazirući se na pozdrave stražara, Mariana je prošla kroz vrata i izašla na put. Podignuvši ruku iznad očiju, pogledala je niz put u oba smjera, prema ravnici na jednom dalekom kraju te mirnom redu konja i slonova na drugom.

Široki put izgledao je gotovo jednako kao i sinoć, obrubljen nadstrešnicama i šatorima visokih dužnosnika. Samo je veliki šator za prijeme nedostajao na svojem mjestu nasuprot čuvanom ulazu, zamijenjen praznim pravokutnikom izgazanog blata u kojemu je nekoliko stotina kulija stajalo i gledalo nešto što ona nije vidjela.

Požurila je prema njima.

Dittu joj je bio rekao da je veliki slon visok gotovo dvanaest stopa. Bio je najveći od stotinu dvadeset sedam tovarnih slonova pridruženih britanskom taboru te jedina životinja dovoljno snažna da nosi *durbar* šator, veliki šator za prijeme, koji je lordu Aucklandu bio izuzetno važan za primanje domaćih prinčeva. Dittu je rekao da je slonu ime Motu. Dodao je da se slon poput njega rađa samo jednom u stotinu godina.

Kiša je bila Motuov jedini neprijatelj. Šator, silno težak dok je suh, postajao je neizdrživo težak kad bi ga natopila kiša. Kako je bilo nezamislivo da generalni guverner bude bez šatora za primanja i kako ga je Motu mogao nositi samo jedan dan bez odmora, tog slona nikada nisu ostavljali. Ako Motu nakon kiše nije mogao nositi svoj teret, lord Auckland i njegove sestre usidjelice, britanska vlada Indije, deset tisuća vojnika, više od trideset tisuća državnih dužnosnika, trgovci, sluge i kuliji te nebrojene tovarne životinje čekali su u blatu dok on ne postane sposoban za to.

Mariana je stigla do blata i naglo stala, istežući vrat kako bi vidjela iznad polugolih kulija koji su se naguravali. Nekoliko ih se okrenulo kako bi je pogledali. Oh, da je barem veliki slon sposoban nositi svoj teret! Kako bi mogla podnijeti daljnje odgađanje putovanja kad je bila na iglama od iščekivanja susreta s Randžitom Singom, glasovitim sikhom, vladarom Pandžaba?

S mjesta na kojemu je stajala nije vidjela ništa. Oklijevajući samo trenutak, zašla je u gomilu.

»*Hattho, hattho*, maknite se«, zapovijedala je, a kuliji su je slušali te gurali jedan drugoga kako bi joj otvorili uzak prolaz među sobom.

Gotovo je stigla. Netko ispred nje izvikivao je zapovijedi. Životinja je frktala. U blizini je započelo oštro vikanje. Slonova surla izvinula se u zrak. Mariana nikada nije izbliza pogledala toga slona. Koliko je dvanaest stopa visoko? Hoće li biti dovoljno jak da podigne vlačan šator čak i nakon...

»Gospođice Givens! *Gospođice Givens!*«

Mariana se ukočila usred koraka. Englez svijetle kose stajao je na hrpi prtljage malo dalje. Na sebi je imao plavu odoru i mahao joj je.

Nije ga mogla izbjeći. Pribrala se i mahnula mu. Maglica se pretvorila u laganu kišicu koja je promoćila ramena njezine haljine. Ako već mora biti zatečena vani, među polugolim kulijima u šest sati ujutro, *zašto* je mora zateći poručnik Fitzgerald iz bengalskog konjičkog topništva, prvi muškarac u *cijelom taboru* koji joj se sviđao?

Pribrala se i krenula prema njemu, putem ugravši vlažan pramen kose pod šeširić. Treba li okrenuti svoje neumiveno lice na drugu stranu kad stigne do njega? Ne, za to je bilo prekasno.

Fitzgerald i još dvanaest mladih časnika, redom prikladnih kandidata za brak, tri večeri prije pozvani su u guvernerov šator za blagovanje.

Fitzgerald je za večerom sjedio nasuprot njoj. Mariana je odmah vidjela da je kandidat: lice mu je bilo pravokutno, naočito, nos visok, rimski, a kosa staromodno zalizana kremom. Nakon juhe zabacio je glavu dok se smijao nečijoj opasci, a ta joj je kretnja zbog kuta pod kojim je nagnuo glavu i zbog oblika njegovih usana, zapela za oko. Kasnije se odvažila pogledati i uhvatila ga je kako je sa zanimanjem gleda preko pilećeg frikasea.

Izraz njegova lica nije ništa odavao, ali njegov ju je pogled uzbudio i uznemirio. Do kraja večere trudila se razgovarati s muškarcem koji je sjedio pokraj nje, ograničivši poglede na drugu stranu stola, ali im se pogledi više nisu sreli.

»Gospođice Givens«, ponovno ju je pozvao Fitzgerald nadglasavajući buku gomile i mršteći se dok je silazio s prtljage, naočit u odori, »nedvojbena ne biste trebali biti ovdje. Ako biste pričekali trenutak, otpratio bih vas u vaš šator.«

»Hvala vam, poručniče«, viknula mu je Mariana, »ali došla sam vidjeti slona.«

Kad mu je prišla, pogledao je njezinu haljinu, a tada brzo odvratio pogled. Ona je spustila glavu i ugledala izdajnički jastučić tkanine koji je virio na mjestu na kojemu nije zakopčala gumb.

Vjerojatno je cijelu haljinu pogrešno zakopčala. Kosa joj je ispadala iz šeširića. Zagrizla je usnu i podignula pogled te vidjela kako se poručnik smiješi.

Pružio joj je ruku. »Ako ste došli vidjeti slona«, rekao je, »bolje se popnite ovamo k meni. Ovo bi moglo biti zanimljivo.«

Mariana se popela k njemu, udahnuvši kišom natopljen ustajao miris njegove vunene odore te osjećajući topao pritisak njegovih prstiju.

Uhvativši je za lakat kako bi joj pomogao uspostaviti ravnotežu, Fitzgerald je pokazao: »Ondje je.«

Mariana je pogledala preko gomile i ostala bez daha.

Okružen kulijima, golemi slon mukotrpno je pokušavao ustati pod guvernerovim složenim šatorom za durbar koji mu se ljuljao na leđima.

Na vratu mu je sjedio *mahut* te ga udario željeznom šipkom po golemoj glavi, vičući na bengalskom, dok je gomila već obilno poprskana blatom raspravljala, nagađala i kladila se. Slon je ne obazirući se na sve to uspostavio ravnotežu tražeći oslonac u skliskom blatu, a tada je plaho i drhteći podignuo zaljuljani teret.

Ali u posljednjem trenutku velika je stražnja noga popustila. Mariana je osjetila kako se Fitzgerald ukočio pokraj nje. Kuliji su uzdahnuli. Preopterećen mokrim platnom slon se riknuvši prevrnuo na bok, rastjeravši kulije kao piliće i izbacivši mahuta iz ravnoteže.

Kakav savršeni prizor za današnje pismo ocu! Mariana se oza-rena lica okrenula prema Fitzgeraldu. »To mi se sviđa u Indiji: prave indijske stvari, a ne imitacije engleskih stvari. Mi se silno trudimo biti Englezi, sa svojim šatorima, hranom i namještajem, ali to ne...«

»Oprostite, gospođice Givens«, prekinuo ju je Fitzgerald, pustio njezin lakat te pogledao pokraj nje kao da traži nekoga, »ali generala Cottona moram odmah obavijestiti o slonovu neuspjehu.« Skočio je na tlo i pružio joj ruku, izgledajući istodobno vojnički i pokajnički. »Dopustite mi da vam pomognem sići.«

Ona je još jednom pogledala slona, utiskujući njegovu sliku u sjećanje, a tada je prihvatila ponuđenu ruku.

Kad je sišla, on je podignuo lakat kako bi ga uhvatila pod ruku. »Moram vas otpratiti do vašeg šatora, gospođice Givens. Predaleko je da biste išli sami.«

Kosa mu se sjajila kad se sagnuo prema njoj. Pri brijanju mu je promaknulo jedno mjesto na obrazu. Oči su mu bile zelene, kao i njezine. Vragolasto se nasmiješio. Iako je bila u iskušenju da prihvati njegovu ponudu, Mariana je oklijevala. U deset minuta koliko bi bilo potrebno da stignu do šatora, nedvojbeno bi razgovarali. U deset minuta mogla bi doznati mnogo o njemu; ali što je s klonulim slonom koji je teško disao u blatu iza nje, sa šatorom i dalje svezanim za drveni okvir na leđima? Hoće li moći ponovno ustati? Je li ozlijeđen? O tome mora obavijestiti dragog tatu, koji kod kuće u Sussexu čeka njezina pisma.

»Ljubazno od vas, poručniče«, odgovorila je, »ali još ću malo ostati ovdje. Voljela bih porazgovarati s goničem tog slona.«

Fitzgerald je povukao ruku. »Razgovarati s njegovim mahutom?« ponovio je namrštivši se. »Ali, kako biste mogli... ah, dakako, vi govorite njihove jezike.« Oklijevao je. »Ali nipošto vas ne bih smio ostaviti ovdje samu.« Pogledao je preko ramena kao da traži pomoć.

Mariana se ukopala u blatu. »Sama sam došla ovamo, poručniče Fitzgerald«, odgovorila je. »Ali uvjerena sam«, dodala je gledajući ga ravno u oči, »da ćemo se uskoro opet vidjeti.« Odvratila je pogled zaključivši da ga je predugo gledala.

On je ponovno oklijevao, a tada se naklonio. »Polaskan sam time što ste upamtili moje ime, gospođice Givens. I bit ćete dobro ovdje?«

Mariana je kimnula stisnutih usana, a potom mu uputila širok, spontani osmijeh.

On joj je uzvratio osmijehom. »Tada nikome neću reći da sam vas vidio.«

Kad se ona osvrnula preko ramena, on je nestao.

Slon je i dalje ležao na boku opterećen mokrim šatorom, kao siva planina s jednim vidljivim, zakrvavljenim okom. Mahut je hodao oko njega i pjevušio držeći velik, naizgled opasan nož u ruci, kojim je rezao užad i remenje, stručno oslobađajući životinju tereta.

Prenuo se kad se Mariana nakašljala.

Bio je niži od nje, i žilav. Ramena su mu se čudno pomaknula kad ju je pozdravio, kao da nije bio naviknut razgovarati s neznancima.

»Kako je ime tvojem slonu?« oprezno je upitala na urdskom jeziku. Kao Engleskinja imala je pravo nastupiti oholo. Ali izabrala je uljudnost.

»Ime mu je Motu, memsahib«, odgovorio je preko slonova hripanja, napustivši vlastiti jezik kako bi joj odgovorio. Lice mu je bilo puno dubokih ožiljaka. Bjeloočnice su mu bile boje stare slonovače.

Kimnula je. »Motu. A tebi?«

»Hira Lal.«

Slon se iza Hire trgnuo i podignuo surlu. Mahut se bez isprike okrenuo i vratio svojemu poslu.

Pa, tada će razgovarati s njegovim leđima. Podignula je glas. »Zašto režeš svu užad? Neće li se ljutiti na tebe?«

»Što ja imam s njihovom užadi?« Hirini su prsti drhtali dok je rezao debeo kožni remen. »Rekao sam im da danas ne bismo trebali podizati šator.« Podignuo je glas. »Rekao sam im da će Motu pasti. Upozorio sam ih da je to opasno za Motua.«

»Opasno?« Mariana je načinila korak prema njemu. »Zašto?«

Hira je prezeo zadnje uže i teret je pao poput goleme, hladne kobasice. Motu je još na trenutak mirno ležao, a tada se okrenuo na koljena, s praznim okvirom i dalje svezanim za leđa.

Maleni se čovjek okrenuo prema Mariani. Nije joj bilo jasno kako je podnosio hladnoću samo s komadom tkanine oko struka i s trakom iznošenog pamuka. Od nemarno svezanog turbana do bosih stopala bio je prekriven prodornim vonjem slona. »Slon ima krhku kralježnicu«, rekao joj je. »Ako se teret zbog nečega pomakne, okvir se može pomaknuti i pritisnuti kralježnicu. Takve nezgode mogu slona onesposobiti ili ga usmrtiti. Slon nipošto ne smije pasti dok je natovaren.« Kad mu se lice opustilo, Mariana je vidjela koliko je bio uplašen.

Motu se na Hirinu zapovijed teško uspravio i nadvisio ih oboje. Neobičajena duljina nogu, poput četiri velika debla, činila ga

je toliko visokim. Mariana je gledala kako je savinuo prednje noge i pognuo glavu prema svojem mahutu. Hira Lal raširio je ruke i uhvatio dva velika uha, a tada stopalom upro visoko u slonovu surlu, spretno se popeo i sjeo dvanaest stopa iznad tla.

»Koliko si dugo njegov mahut?« Mariana je zabacila glavu, pridržavajući šeširić, ne želeći da odu.

»Otkako je bio malen«, odvratio je Hira. U ruci mu se pojavila teška šipka za tjeranje slona. »Nadam se«, rekao je, »da ćemo umrijeti u isto vrijeme. Navikli smo jedan na drugoga.«

Zadrhtavši od te pomisli, okrenula se prema putu.

Dakle, Dittu je bio u pravu u pogledu slonova imena, Debeljuško. Možda je Motu bio okruglast dok je bio malen, poput njezina malenog nećaka Freddieja. Kakav god tada bio, izrastao je u golemu sivu životinju, izboranu i prekrivenu grubom crnom dlakom. Mariana je uzdahnula. Slonova se nikada nije mogla zasititi.

Freddie se zacijelo promijenio u godinu dana otkako je ona napustila Englesku. Bio je živahno stvorenje musavog lica, bucmastih nogu i stopala te s aureolom zlatne kose. Sada je već blizu trećeg rođendana.

Na putu joj se našla velika lokva sjajnog blata. Mariana je stala i zamislila se nad njom kad je vjetar donio lagani pljusak na njezinu površinu. Freddieju će za dvije godine biti pet godina, koliko je bilo njezinu bratu kad je umro.

Jadan mali Ambrose. Jednoga se dana igrao, sutradan je bio vreo i u mukama, a nedugo potom zauvijek je otišao.

Dugo nakon njegove smrti smatrala je da se nikada neće oporaviti.

Od trenutka njegova rođenja Ambrose je bio na njezinoj skrbi. Kao osmogodišnjakinja je, s odvezanim vrpcama koje su joj visjele niz tijelo, hodala pošljunčanim stazama vrta noseći ga u naručju. Kad je progovorio, ona je prevela njegove prve riječi. »Želi još jedan krumpir, mama«, rekla je. »Želi pomilovati psa.«

Kasnije je Ambrose bio njezin stalni kovrčavi družbenik. Slijedio ju je posvuda i nikada joj, za razliku od drugih, nije govorio da

je neuredna, previše glasna ili da previše govori. Ona mu je pokazala svoja skrovišta u vrtu i zajedno su čučali ispod grmlja, s čičcima na odjeći, dok mu je ona ispredala priče o žabama koje govore i o vilama koje žive u donjem dijelu vrta.

Pomaknuvši suknju na stranu, obišla je blatnu lokvu ne obazirući se na hladan povjetarac. Bilo joj je dvanaest, a njezinoj sestri Charlotte četrnaest godina kad je Ambrose umro. Kad god bi pomislila na to vrijeme, sjetila bi se kako su njezina majka i teta Rachel ozbiljnih lica i iscrpljene stajale na vratima sobe u kojoj je Ambrose ležao, tih, u snu koji prethodi smrti.

»Uđite«, rekla je mama Mariani i njezinoj sestri, »i pozdravite se s bratom.«

Djevojčice su zajedno na prstima prišle njegovu krevetu i zatekle ga kako hrče otvorenih usta, majušnog iscrpljenog lišca te glave obrijane zbog trbušnog tifusa, ružne na jastuku. Uvjeren da će Ambrose zbog nje otvoriti oči, Mariana ga je primila za ruku, ali on se nije probudio, a u njegovim prstićima kao da više nije bilo života. Uvidjevši istinu te izmučena patnjom i strahom, pala je na koljena i zagrlila njegovo tjelešće.

»Nemoj umrijeti, Ambrose, *molim te*«, vapila je dok je Charlotte tiho jecala pokraj nje.

Mariana je uvukla hladne ruke u rukave dok je hodala putom. Ambrose nije bio prvi koji je umro. Dvoje djece u obitelji Givens umrlo je od ospica kad su Mariani bile četiri godine: dvogodišnji Colin i šestomjesečna Janet. Njih nije dobro upamtila, iako se sjećala panike koju je osjetila kad je nakon vlastita polaganog oporavka opazila tišinu u dječjoj sobi.

Izgublenu djecu više se nije spominjalo, a Mariana nikada nije vidjela da njezina majka plače za njima. Blijeda i uzdrhtala, njezina majka nije plakala ni za Ambroseom. Njezina je tišina prestravila Marianu, koja je smatrala da je ona kriva za to. A zašto i ne bi bila? Ona je, brbljiva i nespretna, nastavila živjeti dok su sva dragocjena dječica poumirala.

»Ali zašto moramo biti hrabri?« Sklupčana na stolcu pred kaminom u dnevnoj sobi, Mariana je na majčinu ukočenom licu

tražila utjehu i oprost. »Zašto ne smijem plakati za Ambroseom kad mi je srce slomljeno?«

»Zato, Mariana«, rekla je njezina majka odvrćući pogled, »jer se u ovakvim trenucima moramo pomiriti sa situacijom i biti jaki. Od plakanja ćemo se samo razboljeti.« Njezin se otac, čovjek upalih očiju, usiljeno nasmiješio. »Moramo se održati«, dodao je, »pomoću spoznaje da je Bog dobar.«

Od toga su dana malokad spominjali Ambrosea. Dok se Charlotte pokušala ponašati normalno, Mariana je sama polagano hodala vrtom, bolno plačući u skloništima u kojima su se ona i Ambrose igrali, Ambrose za kojega je bila savršena, koji je mljackao gledajući kako mu maže svjež džem od jagoda na pecivo.

Zadržala je njegova omiljenog drvenog vojnika, kojega je danju skrivala, a noću je spavala s njim. Kad bi ugledala džem od jagoda, u jecajima bi odlazila od stola.

Počela je opažati bol drugih ljudi. Dojurila je u kuhinju i bacila se u zagrljaj sudoperki kojoj je umrla sestra. Često je otkrivala neugodne istine.

Mama i teta Rachel ljutile su se zbog njezina neobičnog ponašanja. Samo joj tata nikada nije uputio ružnu riječ, dragi tata za kojim je njezino srce čeznulo dok je stajala ondje pokraj puta, na kiši, miljama daleko od njega. Zaokupljen poslom, on nije predvidio pogubnu hitrost Ambroseove bolesti. Nije očekivao da će njegov sinčić umrijeti.

Ali sada je tu bio Freddie. Možda će Charlottein sin zauzeti Ambroseovo mjesto u tatinu srcu. Možda će njezina djeca jednoga dana učiniti to za nju.

To bi, dakako, bilo skoro, kad bi se pitalo njezinu majku u Engleskoj, njezinu tetu Claire u Calcutti i bračnu posrednicu gospođicu Emily.

»Fanny, naumila sam upoznati Marianu sa *svim* neoženjenim časnicima u taboru«, povjerala je gospođica Emily svojoj mlađoj sestri dok su tjedan dana prije čekale da budu uvedene u šator za blagovanje, nesvjesne da je Mariana stala iza njih. »Naizmjenice će

sjediti pokraj nje. Ako bude po momemu, do kraja prosinca imat ćemo vjenčanje.«

Gorljivost gospođice Emily, koja je Marianu izluđivala, zacijelo je godila mami koja je kod kuće u Sussexu strpljivo čekala vijesti.

»Imaš samo godinu dana«, rekla joj je mama dok je stavljala netom sašivenu haljinu u najveću od njezine tri škrinje, »do stizanja sljedeće skupine neudanih djevojaka u Calcuttu. Nadam se i molim da ćeš u tom razdoblju pronaći odgovarajućeg partnera. Ako ga ne pronađeš, ljudi će misliti da si okaljana. Tada će biti *prekasno*.«

Put joj je prepriječila povorka deva, koje su zveckale mjedenim zvončićima pričvršćenima oko nogu. Mariana je nemirno tapkala, želeći što prije prijeći put i ući kroz čuvani ulaz prije no što je još netko vidi.

Otkako je došla iz Engleske, njezinu pozornost nije zaokupljao brak, nego Indija. Sada kad je njezina godina bila na izmaku, mora pronaći supruga. Kako to ne bi zaboravila, pisma upozorenja na predstojeću propast stizala su svaki treći dan u maloj torbici, od njezine tete Claire iz Calcutte.

Mariana je bila i te kako svjesna uspjeha drugih potencijalnih nevjesta koje su prošle zime stigle zajedno s njom. Teta Claire u svojem pismu opisala zaruke najneuglednije od njih, stanovite gospođice Finchley, koja je pronašla neočekivano dobrog budućeg supruga, dok je jedna od najljepših djevojaka oboljela od vodenih kozica pa se očekuje da će zbog ožiljaka zauvijek ostati unakažena.

»Šalju je kući.« Gospođica Emily odmahivala je glavom dok je Mariana spremala pismo tete Claire. »Kakva šteta. Koliko sam čula, gospođica Ranier bila je lijepa djevojka, s velikim izgledima za uspjeh. A sada će, ako bude imala sreće, živjeti iz škrinje seleći se kao teta usidjelica iz jedne obitelji u drugu. Ako ne bude imala sreće, morat će se zaposliti kao guvernanta.«

Gospođica Emily uzdahnula je. »Kako se situacija odjednom promijenila.«

Deve su i dalje prolazile. Mariana se meškolojila na rubu puta. Njezina je godina bila pri kraju, a ona još nije bila ni zaručena, ali

unatoč tome bila je u najzavidnijem položaju. Veliki putujući tabor, njezin dom protekla tri tjedna, bio je i privremeni dom više od pola britanske vlade te gotovo svih britanskih vojnih časnika u Calcutti, mahom mladih i neoženjenih. Bila je to rijetka prilika, što su isticala i gospođica Emily i teta Claire. Da je Mariana bila jedna od stotinu djevojaka uz samo jednog raspoloživog muškarca, ne bi imala izgleda, zbog svoje radoznalosti, neurednosti i neusiljenog ponašanja. Da, mama je u svojim pismima iz Sussexa ponavljala kako Mariana nema osobito velike izgleda zbog svojih neposlušnih kovrča, preširokog osmijeha i kvadratnih ramena.

Ali činjenica da je bila jedina mlada dama među tolikim strastvenim muškarcima imala je i svojih nedostataka. Mariani su odavno dojadili željni neznanci. Izmorena prevelikim izborom, opažala je samo zube koji su im nedostajali, klempave uši, želju da joj ugode. Njezin sinočnji partner za večerom bio je toliko nalik bijelom zecu da je jedva uspijevala razgovarati s njim.

Gospođica Emily i njezina sestra su, dakako, imale svoja mišljenja. Doimalo se da njih više zanimaju vrline tih muškaraca nego Marianina naklonost. Kandidat gospođice Emily bio je živahan muškarac čija je glava bila neobičnog oblika, a obitelj mu je navodno bila vrlo velikodušna. »Mariana, moramo imati na umu da su ti muškarci uglavnom drugi ili treći sinovi.« Favorit gospođice Fanny bio je visok, žalostan muškarac koji je imao naviku briznuti u plač. »U supruga ništa nije važnije od dobrog srca«, primijetila je gospođica Fanny.

Objema se sviđao Bijeli Zec.

Deve su prošle. Mariana je podignula suknju i potrčala preko puta upravo kad se između dva šatora pojavio jedan Europljanin.

Odmah je stala. Bojnik Byrne, zapovjednik tabora, došao joj je uz bok, krupan, uspravan u sedlu. Njegova crna čizma zasjala je u razini njezinih grudi. Šiljaste mjedene mamuze uhvatile su sunčevu svjetlost.

Znakovito je pogledao niz crveni nos, najprije slona na odlasku, a potom Marianu. »Dobro jutro, gospođice Givens«, otegnuto je rekao. »Jutros ste izašli u šetnju?« Pogled mu je pao na prednji dio njezine haljine.

»Doista jesam, bojnice Byrne«, odgovorila je. Usiljeno se nasmiješila dok joj se vrućina uspinjala u lice. S oboda njezina šeširića kapala je kiša.

On joj je kimanje uzvratio oštrim kimanjem, a tada je podbo konja i odjahao putom, a rep njegova konja lepršao je.

Udarila je prstima čizme o tlo i podignula luk blata. Što je Byrnea briga za to što je njezina haljina pogrešno zakopčana? Visoko je podignula bradu i požurila preko puta. Ona će prelaziti put kad joj se prohtije. Ona će gledati slonove ili razgovarati s mahutima kad to poželi. Oni mogu očekivati da će cijelo jutro sjediti u svojem vlažnom šatorčiću i zuriti u šatorsko platno, ali ona to neće učiniti. Gledanje kroz otvore na šatorskom platnu, u Dittuov hodnik, u skućeni prostor za kupanje, u prostor u kojemu je, strahujući da će Dittu ili čistač nenadano doći, držala unutarnju i vanjsku zavjesu zatvorenom dok je koristila noćnu posudu, neće joj donijeti nova otkrića za nju i tatu.

Tko je bio debeli bojnič Byrne da bi se držao oholo? Mariana nije ispuštala zvukove nalik trubljenju kao što ih je on ispuštao dok je mislio da ga nitko ne čuje. *Nije* joj promaknulo da je taj zvuk ispustio maloprije, kad je odjahao. I što je s njegovim prijateljem Williamom Macnaghtenom, koji joj je dao zadaću prevoditeljice, i s onim njegovim čupavim obrvama te s njegovom navikom proučavanja vlastita jezika u džepnom ogledalu? Što je svima njima? Zar ne uviđaju kako je ovo velika pustolovina?

Barem ju je poručnik Fitzgerald razumio. Odlučnim korakom prošla je pokraj stražara na vratima, također dignuvši nos pod oštrim kutom. »Dittu«, ljutito je rekla banuvši u svoj šator, »donesi mi odjeću za jahanje i reci konjušarima neka osedlaju jednu kobilu.«